



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,  
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

**Regnault, Valère**

**Mogvntiæ, 1617**

Cap. 15. De ratione tenendi viam salutis, prout Pænitens à Confessario  
potest de illa moneri, ac instrui,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)



ingrata redduntur; indni verò Christi crucifixiamore, per que in eorundem aduersorum perpeſſio ſuaus redditur, dulcefens ex deuota recordatione, affectuoſoque amplexu crucis: quod præfiguratum eſt Exod. 15. per lignum, quod à Moyle Dei iuſſu miſſum in aquas amaras, effecit eas dulces. Talis ſuauitatis participes fuerunt Apoſtoli, cum ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati ] ex cap. 5. Actuum. Itemque ſancti illi Martyres, qui cum acerbis ſupplicij cruciarentur ſauiffimè dicebant ſe nunquam tam in cundè epulatos eſſe. Illi etiam quos D. Paulus ad Hebr. 10. ait, rapinam bonorum ſuorum cum gaudio ſuſcepiffe. ] Et demum ordinariè illi qui multum forueant charitate, & tanquam pleni Deo ] qui per eam in ſanctis manet 1. Ioan. cap. 4. ] voluntatis appetitum habeant ſatiatum: quod nequeunt præſtare reſaliè, quibus qui paſcuntur ſeruientes amor proprio, nunquam ſatiantur vt docet experientia. Eſti enim res omnes que in mundo ſunt in vnum congeras vt earum amore animam impleas, ſatiſue illius appetitum voluptatis, adhuc tamen illa manebit inanis, vt pote que Dei inſidii capax eſt. Vique quò igitur filij hominum diligitis vanitatem & queritis mendacium ] Pſal. 4. Relinquitis fontem aquæ viuæ & foditis vobis ciſternas diſſipatas que continere non valent aquas ] Ieremie tertio.

De voluntaria ſuſceptione aduerſorum.

## SECTIO XIV.

181. De perpeſſione voluntaria, ſeu quam patiens offerendo ſe Chriſto in ſacrificium, ſibi ipſe inſiſcit monendum reſtat particulariter; reſtitutionem illius pendere ex debita intentione & ex diſcretionem cum qua ſuſcipi debet. Cenſetur autem intentio debita, quando perpeſſio ipſa ſuſcipitur ſiue ex amore Chriſti crucifixi; vt ipſum in inſirmitatibus, quas noſtri cauſa ſuſcepit honoremus: ſiue ex odio peccati, vt in nobis vitia morſificemus; carniſque illecebras quibus ſouentur, reprimamus: ſiue ex zelo iuſtitie, vt Deo ſatiſfaciamus pro noſtris reſibus. Diſcretio verò aderit, quoad eos qui ſub regula viuunt quando ſequentur in omnibus Superioris ſui præſcriptum; ſe totos in ſimplicitate cordis eiſperientes & ſubmittentes. Quoad alios autem, quando ſeruauerint quod ratio dicitur, quale eſt. Primum ſi frequentes ſint in mortificationibus, ſint etiam varij, modò in vno genere, modò in alio ſe exercentes, ſic enim fiet, vt non opprimatur afflicta natura, & vt nauſea euitetur. Secundò cum in mortificatione ratio præcipue habeatur animæ, ea tenus eligatur talis perpeſſio, quatenus ad bonum ſpirituale conducit. Corporis enim ratio habenda eſt in illa, ita ſcilicet vt punitiua ſit, nõ leſiua: ſeu que carnem affligat quidem, ſed non corrumpat vitam, reddatue hominem in uſile. Tertio, ſi ſicut afflictio propter Chriſtum ſuſcipitur, ita etiam propter Chriſtam relinquatur, ſi quid occurrat Deo gratius, quod ita fieri poſſulet.

De eiuſdem perpeſſionis magnitudine nõ adum occurrat, eam ſpectari, tum ex grauitate malorum que tolerantur: tum ex eorundem multitudine & continuatione: tum ex amoris vehementia, cum qua propter Deum, vel proximum tolerantur: tum ex conditione perſonæ tolerantis: tum ex commodis relictiſ.

De fortitudine denique eiuſdem monendum eſt, eam conſiſtere in perſeuerantia, que creſcat potius quam abrum-patur ob longam continuationem aduerſorum, neque diſſi-cultates deterreat: ſed generosè ſeminetur in lachrymis, quod cum exultatione meretur, iuxta illud Pſalm. 125. Qui ſeminant in lachrymis in exultatione metent. Eunt ibant & flebant mitentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.]

## CAPVT DECIMVMQVINTVM.

De ratione tenende viam ſalutis prout poſteſt Penitens à Confeſſario de illa moneri ac inſtrui.

## SUMMARIVM.

182. Ea in quibus via ſalutis conſiſtit.

183. Circumſpectione viam andum eſt præſens peccandi periculum, &amp; que ad eam pertineant.

184. Remedia generalia ad vitandam futurum peccandi periculum, quorum primum eſt oratio.

185. Non eſſe diſputandum cum Diabolo, ſed eſſe in Chriſtum crucifixum reſiſtendum, ſermato ſigno crucis ſi non manu, ſaltem mente.

186. Recuſus ad patrem ſpiritualem &amp; præparatio animi ad quiduis potius patiendum, quam peccandum.

187. Cuſtodia corâs &amp; linguæ.

188. Operatio boni continetur in via ſalutis, ac quod ea requirit bonam memoriam &amp; bonum intellectum.

189. Bonam quoque voluntatem requirit: quam rectam, inegnam, ac fortem eſſe curandum eſt.

190. Requirit denique bonam executionem: quam curandum eſt eſſe cum acceleratione, alacritate &amp; perfectione.

191. Que ad id conferant.

192. Operatio boni in ordine ad Deum triplex.

193. Ad eam iuuantia nos.

194. Adiuuenta operandi bonum in ordine ad proximum.

195. Adiuuenta operandi bonum in ordine ad noſiſos.

196. Documenta quedam particularia pro diuerſi generis hominibus.

182. Cvm ſalutis via conſiſtat in eo, vt in conſpectu Chriſti conſtituti, cum humilitate & patientiâ ſecundum antedicta, declinemus à malo & faciamus bonum ex vero illius amore (vt patet per illud quod ex Pſalm. 33. inculca. D. Petrus in priori ſua epifſola, cap. 3. Homini diligenti vitam & volenti dies videre bonos, declinandum eſt à malo, & faciendum bonum) dicendum nobis eſt, tum de ratione diuertendi à malo ſeu vitandi periculum peccandi; quod poteſt eſſe aut præſens, aut futurum: tum de ratione faciendi bonum, ſiue in ordine ad Deum, ſiue in ordine ad proximum, ſiue in ordine ad noſiſos.

De ratione vitandi præſens peccandi periculum.

## SECTIO I.

183. Ratio vitandi præſens peccandi periculum conſiſtit in circumſpectione ad quam ſequentia pertinent. Primum eſt, vt ſtatim ac mala cogitatio inducens ad aliquid peccati inſurgere aduertitur, Chriſto propoſito ante conſpectum noſtrum, conſiderandoque in eo tanquam in exemplari, illa que particulariter egit vel paſſus eſt, vt ad talis peccati vitantionem nos inſtrueret. Exemplum ſit, quod vt nos ad euitationem arrogantie inſtrueret, abiecerit ſe ad diſcipulorum pedes lauando eos ex cap. 13. D. Ioann. Vbi id ad noſtram inſtructionem ſe feciſſe declarat in quibus: Exemplum dedi vobis vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.]

Secundum eſt, tunc præſertim neceſſarium cum tentatio vehementius urget, vt Chriſtus præſens conſideretur quaſi petens à nobis ne ipſius vulnera, iniurias, dolores, & ignominias renouemus: ſanguinemque ſuum omni auro & gemis pretioſiorem perdamus cſſum pro noſtra ſalute; cuius tanti theſauri ſacturam facimus ſuccumbendo tentationi peccati mortalis. Quæ conſideratio magnam vim habet ad nos ſiue amore, ſiue metu Chriſti permonendos ad obſiſtendum animosè offerenti ſe periculo peccandi.

Tertium eſt, vt Chriſtus conſideretur quoque tanquam fortiſſimus adiutor, qui præſto eſt nobis, ſi confidentes in eo, & de nobis diſſidentes, humiliter auxilium ipſius imploremus per interceſſionem Sanctorum ſuorum; maxime Beatiffimæ Matris: ſiue item conſideretur tanquam ſpectator & Iudex vitæ noſtræ: vnde incumbit nobis neceſſitas circumſpectionis, qua (vt eſt apud Michæam in cap. 6.) ſollicitè ambulemus cum Deo noſtro: vt cum eo ſcilicet, qui ex Iob. cap. 31. vias noſtras conſiderat, & cunctos grefſus noſtros dinumerat.]

Cæterum inueteri Chriſtum præſentem conſiderando illum tanquam Iudicem, expedit maxime iis qui facile labuntur in peccatum; quique ita duri ſunt corde, vt non facile compungantur; talibus enim timor vtilis eſt. Conſiderando verò adiutorem, iis qui in vitæ probitate ita profecerunt, vt non ægè moueantur ad bonum, nec facile peccent. Quos nondum perfectos iuuat adhuc ſpe in Chriſtum erigi & ſuſtentari. Conſiderando demum vt ſpectatorem ſeu teſtem, iis, qui ſciam perfecti ſunt, vt omnia agant ex Dei puro amore; qui tam pij affectus ſibi conſci, recreantur, & accenduntur aduertentes ſe agere Chriſto ſpectante & teſte.

Quar-



Quartum est, vt inter agendum nunquam permitamus nos ita animo perturbari vt ratio desit suo officio: quod Dæmon satagit maxime; ei quasi arci machinas suas læpissimè ad mouens, immixtis tentationibus quibus conatur efficere, vt omnia in ipsa rationis arce, susque deque ferantur; ne cum eo cum quo par est timore, enormitas & pernicies peccati lapsuque facilitas attendatur.

Quintum, præcognitas habere proprias inclinationes malas & ex meditatione, vel piorum librorum lectione, vel concieniam auditione vel alia ratione pro cuiusque captu, parata habere remedia quibus quasi armati, illarum impetum sustinere ac propulsare valeamus vincendo præsentem tentationem.

Sextum est, vt nihil agamus vel dicamus præcipitanter, sed semper rationem sequamur, non autem præcurramus; neque à nostra potestate quasi egrediamur; sique egredi cōtingat, ad nos redcamus, nec excusatione culpā augeamus. Vbi autem steterit atque peccauimus, inspicendum esse modum & occasionem qua sic lapsi sumus, statimque de adhibendo remedio, consilium capiendum esse: quia tunc solent optima remedia occurrere: & Dæmon, quasi in ipso factō deprehensus, confunditur; nobisque displicet magis peccatum, illuminante nos Deo, qui non vult mortem morientis sed magis vt conuertatur & viuat. ] *Ezechielis 33.*

*Deratione vitandis futurum peccandi periculum.*

### SECTIO II.

184. **H**æc ratio consistit in usu eorum quæ censentur remedia esse aduersus peccata: quorum nonnulla sunt specialia pro vnaquaque peccatorum specie: alia verò communia pro quibusvis propulsandis accommodata. De illis commodius dicitur in sequenti parte cum agatur de prudentia Confessarii in imponenda satisfatione: quam curandum est talem esse, vt contineat remedium aduersus peccata, quibus Pœnitens obnoxius esse cognoscitur. De communibus dicemus in præsentia tunc.

Primum igitur est oratio, qua quis ad Christum conuersus de se diffidens, & in eo confidens, quotidie mane se muniat contra omnia mala quæ possunt per totum diem sibi accidere, addita pialiqua meditatione, vel lectione; præsertim de ipsius Christi passione, cuius considerationem aliquid spiritualis roboris addere ad vitam perditionis declinandam, indicat illud Domini *Ioan. 3.* Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. ] Quod esse quoque iudicandum de consideratione nouissimorum nostrorum, patet per illud *Ecclesiastici 7.* In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua & in æternum non peccabis: ] ita vt primum illud monitum oporteat ad vitanda peccata commendatum esse.

*Mors tua, mors Christi, fraus mundi, gaudia celi  
Et dolor inferni sunt meditando tibi.*

185. Secundum est, cum Dæmon hominē tentaturus seu sollicitaturus à peccatum, soleat difficillima quæque contingenda in resistendo proponere ei, vt teritum desistere faciat ab incepto: aut si id non succedat, disputationem ita callidè instruere, vt rationum multitudine & improbitate fatigatum succumbere faciat. Cum, inquam, hoc ita sit: consiliosissimum esse, fugam potius ordinare; recurrere ad Christi auxilium, quam cum tortuoso illo serpente quasi manus cōterere. Nam in illa colluctatione (quæ teste Apostolo ad *Ephes. 6.* nobis est aduersus Principes tenebrarum harum) perniciosum esse quasi propriis viribus subnixos, in arenam descendere: non raro docet experientia in nonnullis, qui Dæmonis potius, quam Dei instinctum secuti; vel res difficilliores audacius aggrediuntur, vel cum Dæmone libenter disputant: quorum illi facile despondent animum: hi verò citò turpiterque victi, citò ac turpiter cadentes, desperant omnino de victoria vnquam obrinenda. Immo, quod peius est, intere dum non venentur talis miseræ suæ culpam referre in Deum: quasi nimis difficilem salutis viam, & naturam nostram nimis imbecilem fecerit. Quæ impletas arguitur per illud *Osee 13.* Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum. ]

Tertium est, recursus ad Christi crucem in omni tenta-

tionem formandam: tum manu cum potest, quod magnum habes momentum ad bustem nostrum in fugam vertendum: tum maxime mente, per fidem quæ est in Christum pro nobis mortuam, vt Diabolum ipsum destrueret, qui habebat mortis imperium. ] *Jad Hebr. 2.* Tanto enim splendore micat talis fides igne charitatis accensa, vt Princeps tenebrarum illum non ferat; sed citò fugiat aut grauissimè crucietur. Vnde hortatur D. Petrus in *priori sua epistola cap. 5.* Aduersarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. ] Tanquam muniti scilicet, præsidio firmissimo Crucifixi, qui terribilium illum Leonem vicit, Leo de tribu Iuda, *Apoc. 5.* ac ita vicit; vt fortior superueniens ex *Lucæ cap. 11.* vniuersa arma eius abstulerit in quibus confidebat. ]

186. Quartum est, recursus ad consilium Patris spiritualis; le integrè illi aperiendo, & corque nudum exhibendo, submit-tendoque se illi cum voluntate obediendi in omnibus tanquam tenenti locum Christi: qui defectus ipsius si qui contingant, supplebit: quandoquidem eius magisterio tantam addidit autoritatem, vt tanquam seipsum audiendum esse voluerit, dicens *Luc. 10.* Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. ]

Quintum est, præparatio animi ad ferendam quæcumque aduersa potius, quam ad Christum offendendum peccando: atque ferenda non tantum modica illa, quæ quotidiana sunt; sed etiam grauissima, & qualia pro nobis ipse pertulit: spinis capite coronato, clavis manibus ac pedibus perforatis, reliquoque corpore verberibus confesso: Passus enim est pro nobis, nobis relinquens exemplum vt sequamur vestigia eius. ] *1. Petri 2.* Nec est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum: sufficitque discipulo, vt sit sicut magister eius, & seruus sicut dominus eius. ] *Matth. 10.* Neque coronabitur, nisi qui legitime certauerit. ] nec legitime certabit qui ducem exemplo præerunt non est paratus sequi, & laborum ac molestiarum socius fieri. dicente Apostolo ad *Rom. 8.* Sillis: & hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur vt conglorificemur. ]

187. Sextum est, custodia cordis: (de qua *Proverb. 4.* *Omnis custodia custodi cor tuum*) eum non permittere cor nostrum vilo modo affici erga res vllas huius mundi, nisi quatenus & quousque Deo placere arbitramur; siue affectus sit amoris, siue odij, siue gaudij, siue tristitiæ, siue cuiusvis alterius passionis. Iaq; cum sentimus nos non secundum Deum in moueri amore, vel odio, vel alia passione erga rem aliquam, statim excludendus est talis affectus, tanquam hostis perturbaturus animam nostram: ac in suo quasi semine perimendus, vt pacem internam conseruemus; quæ cum nihil sit in mundo amabilis, debemus omni studio & curâ, inuigilare vt sartam rectam seruemus eam tueamurque: cui Dæmon maxime insidiatur, dans operam vt quos lapsu in peccatum mortale sibi subilcere nequit, saltem reddat in seipsis perturbatos.

Cum cordis custodia valde coniuncta est custodia lingue: cui qui bene studuerit plurimorum peccatorum occasionem vitabit: vt constat ex illis quæ D. Iacob. in *sua Epistola cap. 3.* habet de ipsa lingua: & inter cætera: ] quod maculet totum corpus, & inflammet rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna: & fit in quæretum malum; plena veneno mortifero. ] In duobus autem potissimum spectatur custodia lingue. Prius est, ne de aliis malè loquaris. Posteriorius ne de templo ea efferas, quæ ad laudem tantum propriam pertineant. Addi potest extirpatio vitiosorum habituum: qui vt nati sunt ex usu peccandi, sic ad eundem faciunt propensos; pro communi scilicet habituum natura. De qua extirpatione vide antedicta numero 150. & 151.

*Deratione operandi bonum.*

### SECTIO III.

188. **A**d operationem boni, quam cum peccati euersione via salutis, seu vita æternæ beatitudinis meritoria cōplectitur; hortatur nos Sapiens per illud *Ecclesiasticus 9.* Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. ] Circa eam autem curâ dū est, vt in quâ fini omnium optimo destinata; optimè fiat Ad quod quatuor requi-



requiruntur, bona memoria, bonus intellectus, bona voluntas, & bona executio.

Bona quidem memoria, qua cōseruamus bonas inspirationes, & bona proposita; recordemurque eorum quæ agenda sunt, ac prout expediet ruminemus illa quæ iuuare, excitareque nos possunt ad profectum, & ad bene operandum: vt mysteria nostræ religionis, præsertim Incarnationis & Passionis Christi: Dei item in nos beneficia; eius præcepta, & quatuor nouissima: ac Demum obsequij Deo debiti dignitatem & excellentiam.

Bonus verò intellectus id eo requiritur, vt sciamus bonū à malo distinguere, & ex bonis, melius; & ex melioribus, optimum eligere. Item præponere certa incertis, communia particularibus, permanentia caducis; atque adeo per nos, aut per alios à nobis consultos dignoscere quid iuuare possit ad declinandam quæ Deo displicent, & ad exequenda quæ illi placeat; vt secundum illud disponamus; & ordinemus totum vitam nostram statum; orationes, lectiones, omniaque alia exercitia nostra. Denique in particularibus nostris actionibus finem debitum nobis præstituerit: & præmeditari, quo modo quam acceptissimas Deo illas faciamus: patiter conando sollicitè, vt discere præmeditatis vtamur.

Bona porro voluntas requiritur, vt suauius nobis proferat pacis fructum, de quo *Luce 2.* Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ] Procurandum est autem primò, vt habeat rectitudinem intentionis; qua homo purè querat Dei honorem: vitæ suæ statum vniuersum actuique omnes dirigendo eò, vt Dei beneplacitum adimpleatur: quod est quidem parui laboris, præsertim exercitatis; sed nihilominus est fructus eximij: siquidem talis intentio opera bona (ex se alioqui vilia) quasi deaurans auro charitatis; facit adeo pretiosa, vt merito sua sint æternæ salutis. Ad quam etiam rectitudinem pertinet, vt velimus operari bonum, non tantum propter Deum, sed etiam secundum Deum: hoc est non aliter volendo, quam ipse vult nos velle: rectitudinis enim voluntatis nostræ optima regula est Dei voluntas.

Secundò procurandum est, vt habeat magnitudinem deuotionis, seu promptitudinis ad omnia quæ spectant ad Dei seruitium: ita vt quasi paratus sit agere, & pati magna ac difficilia propter Dei honorem & proximorum salutem: & quâdo illa peregerit se nihil dignum Deo egisse reputans, suppleat operis defectum magnitudine amoris, quo velit si possit, infinitè illum honorare.

Tertiò curandum est, vt habeat fortitudinem, quâ quis nunquam fatigatus, continuet ac multiplicet quantum potest bona opera: semper volens siue agere siue pati, id quod tunc gratius Deo fore putat: item non sinat in se memoratâ promptitudinem tepescere, siue in sanitate, siue in ægritudine, siue in aliis prosperis vel aduersis: ita vt in omnibus semper querat Dei honorem & proximi salutem: ac demum; quâ sic perseueret vsque ad vitæ finem; quod fortitudinis maximè proprium est. Ceterum quò quis plus habebit de his, eò meliorem habebit voluntatem.

Bona denique executio ad tenendam salutis viam requiritur; quia bona cogitatio, & bonus voluntatis vsus sine bona executione mandatorum Dei non dare aditum ad regnū celorum, patet per illud à *Christo Domino nostro dictum Math. 19.* Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. ] Procurandum est autem, vt ipsa habeat primò accelerationem, quâ non procrastinet quis, nec quidquam eorum quæ magis Deo placere existimat, operari differat sine necessitate. Secundo alacritatem, qua quidquid propter Deum agit, alacriter feruidè; agat. Tertiò perfectionem quâ res inceptas ad finem perducatur, nec torpescendo vilius Dei donum relinquit otiosum. Quinimo non contentus se in rebus debitis exoluisse obligationem, aliquid ex liberalitate supereroget: cum præceptorum obseruatione, consiliorum obseruationem data commoditate coniungendo.

Ad quam procuracionem conferunt primò, assidue ad Christum suspirare pro motu gratiæ obrinendo, ac cum sui diffidentia confidentiaque in illo precari dicendo: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina: vel aliud eiusmodi: Secundo rerum à nobis agenda-rum plenum habere iudicium, efficacemque voluntatem cum inuouatione propositi bene operandi. Tertiò existimu-

lare nos, stimulo amoris Christi, & spei in ipsum, addita impositione alicuius peccati, quam subeamus, ac seuerè à nobis exigamus si contingat nos deficere. Quarto collectum habere animum in id quod agitur quantum fieri potest: non autem ipsum in res plures dispergere. Quinto magnificere, magnique momenti id esse ducere, quod agimus, nec ad alia agenda nimis festinare. Sextò mortis habere memoriâ, quæ quodcumque acciderit, præscindet omnem occasionem operandi meritorie, sibi que bene prouidendi pro vitâ futura. Forte autem ea acciderit crâs, vel etiam hodie; breues enim dies hominis sunt, *Iob. 14.* vt merito dicâs cum eodè in *precedenti cap. 10.* Nunquid non paucas dierum meorum finietur breuis? ] Vigilate dixit Dominus: quia nescitis diem neque horam. ] *Math. 25.*

De adiumentis operandi bonum in ordine ad Deum.

#### SECTIO IV.

VT ad vitandum malum dantur remedia, sic ad operandum bonum dantur adiumenta: de quibus dicendum est, primò quoad operationem boni in ordine ad Deum: deinde in ordine ad proximum: ac tandem in ordine ad nos ipsos.

Operatio autem boni in ordine ad Deum complectitur triplicem Dei cultum; quorum primus est internus, consistens in actibus fidei, spei, & charitatis rectæ magnæ: & fortis ea ratione qua expositum est num. 162. & aliquoties quæstibus. Secundus est externus, vt adoratio, & oblatio sacrificij, quibus recognoscimus Deum esse creatorem & summum Dominum omnium. Tertius est internus simul & externus, consistens in orationibus, laudibus, gratiarum actionibus; lectionibus & sermonibus de Christo honorificè habitis, & plenis reuerentiâ ac piis in ipsum affectibus.

Itiusmodi autem operationem, cultum Dei continentè adiuuat Christus consideratus tanquam vnicus Magister in offeriuita illud *Math. 23.* Magister vester vnus est Christus. ] Et enim, quia Deum nemò vidit vnquam (*que ratio tangitur Ioan. 1. vers. 18.*) solus vnigenitus filius qui est in sinu Patris, qua ratione à nobis ipse coli velit; potest nobis enarrare; & maxime; quod sicut quæ sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis qui in ipso est, ita & quæ Dei sunt nemo cognouit nisi Spiritus Dei: vt habet *Apostolus in priori ad Corinth. cap. 2.* Ob oculos igitur habendus est Christus, considerando ea quæ egit & passus est, constituit, & docuit, vt quoad mentem nos instrueret de ratione, qua Deus à nobis colendus est in hac vitâ & glorificandus: quasi manu ducendo in notitiam potentie, sapientie, bonitatis, cæterarumque diuinarum perfectionum ipsius: & prouenientum ex illis beneficiorum puta creationis, conseruationis; redempcionis, iustificationis & glorificationis futuræ, quæ nobis per Symbolum Apostolorum inculcantur. Quoad voluntatem verò, nos prouocet ad tam dignum benefactorè amandum super omnia; laudibus gratiarum actionibus, omni que obsequio profectendum. Quippe menti licet; & voluntari deuotionem imperit, quibus ita maiestati (cui decies millies centena millia ministrant: *Dan. 7.* cultum debitum reddimus. Tu fidel oculo ipsum intueno vt creatori in quo viuimus, mouemur, & sumus, *Actorum 17.* seu quo largiente, habemus esse, tam naturæ quam gratiæ, & possimus operari & operamur opera, tam naturæ quam gratiæ. Tum deinde cum vera humilitatè nos totos ei submittendo; totamque spem nostram collocando in eius omnipotentia, sapientia, & bonitate. Etenim qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum, manum auxiliatricem porriget, sciens nihil in nostrum, seu tenebras & imbecillitates ac peruersitates, quibus sumus ex nobis in eptiad cultum debere ei exhibendum. Ac denique accendendo nos ad eiusdem summæ maiestatis amorè, quo prouocemur ad laudes illius celebrandas; orationes tam pro aliis quam pro nobis, gratiarumque actiones illi offerendas: & ad cultum ipsius promouendum inter homines; ac gloriam eius querendam in omnibus.

De adiumentis operandi bonum in ordine ad proximum.

#### SECTIO V.

Itiusmodi esse ista censetur. Primùm fratres nostros Christianos inuerti non secundum faciem exteriorem,



sed secundum interiorem Dei imaginem, sanguine Christi ita perfusam, ut illi sint capaces regni cœlestis, hæredes quidē Dei, cohæredes autem Christi, si compatiuntur ut conglorificentur, ad Roman. octavo.

Secundum, meminisse tremendi iudicij in quo dicturus est Christus ex D. Math. cap. 25. Amen dico vobis, quonia fecistis vni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis: confequenterque putare, si fratres nostri egeant corporali auxilio, nos illud exhibendo, seruire Christo in suo membro: si verò egeant spiritali, recolligere sanguinem ipsius in talibus animabus perditum: ut pote in eis factum sine suo fructu emundationis earum à sordibus peccatorum, & redemptionis à seruitute Diaboli.

Tertium est, ad melius nos excitandos, Christum ipsam intueri præsentem, qui nos horretur vel amice vel comminatoriè, ne se despiciamus in suo membro, pro quo sanguinem fudit, quem que tanti fecit, ut multa præstantissima agere, multa vilissima institueret multa que durissima & ignominiosissima pati misericordissimè voluit.

Quartum est, suppliciter ab eodem petere, ut dignetur nos iurare ad præstandum illud quod in hac re ipse à nobis exigit: siue spirituale, siue corporale ministerium, proximo sit exhibendum.

Postremum est, minimè tentari si ex obedientia, aut iuxta rationis dictamen præscriptumue, occupandi simus circa paucos, vel in rebus minoribus: quasi nos possimus pluribus prodesse & in rebus maioribus occupari. Nam Deus à quo bonorum operum merces expectatur, non tam intuetur quantitatem operis, quam laboris in operando suscepti amore ipsius. Vnde est, quod vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem ex prior. ad Corinth. cap. 3. Et certè, cum nec qui plantat nec qui rigat aliquid sit (ex apost. ibidem) sed qui incrementum dat Deus: dubium non est, quin Deus possit sua acceptatione, exiguo operi magnum valorem dare, & illud ita extendere, ut proficiat quam plurimis.

De adiumentis operandi bonum in ordine ad nos ipsos.

#### SECTIO VI.

195. **I**stiusmodi hæc esse censentur. Primum habere Christum ob oculos, tanquam exemplar & rectissimam bene viuendi regulam: præcipue autem circa id quod acturi sumus, intueri actiones ipsius similes, nobis pro modulo nostro imitandas, simulque obligationem quam habemus bene agendi considerare; ponderatis ipsius beneficiis & laboribus pro nobis susceptis.

Secundum est, ipsos mentis oculos flectere ad nos ipsos qui tam malè tante obligationi satisfacimus; & considerare Christum quasi ostendentem nobis suum sanguinem, quo perdidit animas nostras, ut eas bonorum operum fertiles faceret: ac etiam ad melius conandum excitantem nos: tum prouocatione ad amorem suum, eo quod amore nostris; peccata ipse nostra pertulerit super lignum, ut peccatis mortui iustitiæ viuamus, 1. Petri 2. tum etiam exprobratione cum minis pœnarum, quas ingratitude nostra iuste meretur.

Tertium est, considerare nos tanquam seruos coram domino suo constitutos: ac spectatores actionum nostrarum habere Christum (assistentibus ei Sanctis innumerabilibus) ut Iudicem, qui reddet vnique secundum opera sua, ad Rom. 2. Ita ut nos in vita gerere debeamus, tanquam spectaculum facti Deo, Angelis & hominibus, ex prior. ad Corinth. cap. 4.

Postremum est, excitare fiduciam in Christum, non tantum spectatorem, sed etiam adiutorem nostrum: qui cum sit fons perennis & inexhaustus, ex quo manat omne datum optimum, & omne donum perfectum, quod de sursum est à Patre luminum, Iacobi. facile augebit nostræ cognitionis & modicarum virtutum riuulum, quantum ipse volet amantissimus Pater & potentissimus liberalissimusque Dominus.

Per ipsas igitur preces ad ipsum recurrentum est, implorato Sanctorum ac imprimis Beatissimæ Virginis patrocinio; petendo gratiam qua operemur bona, cum diligentia, discretionem & bona voluntate. Formula precandi ordinariè vsurpanda, est oratio Dominica cum salutatione Angelica, prout ostendit receptus vsus recitandi Rosarium, iis omni-

bus commendatissimus qui studet sobriè iuste, & pie viuere in hoc sæculo expectantes beatam spem &c. ad Titum 2.

Documenta salutis, quæ diuersis hominum generibus in vsu Sacramenti Penitentia dari possunt à Confessario.

#### SECTIO VII.

**Q**uæ hæcenus tradita sunt de via salutis eò pertinent, ut Confessarius in promptu habeat documenta quibus Penitentem de illa instruat; prout in Domino necessarium esse iudicauerit: quem non moneo, non esse tam multa tradenda, ut omnia eidem simul inculcentur; quia satis constat non esse consultum: tum quia ipse obrueretur tot documentorum varietate, & multitudine: tum quia non conuenit cum eo diutius in confessionali hæere, quam opus sit ad audiendâ ipsius peccata pro munere Iudicis: & ad remedia salutaria ei adhibenda pro munere Medici: iuxta illud quod ab initio diximus hoc Penitentia tribunal esse misericorditer à Christo institutum ad peccatoris emendationem, seu spiritalis emendationis curationem. Itaque modus de illis instruendi Penitentem erit, ut nominatim ea illi inculcentur, quibus opus habere cognoscitur ex discernu confessionis ipsius; ad quod deprehendendum, potest medicus etiam iudicium sufficere, ei qui & tradita probè tenuerit, & ad confessorem sibi factam bene attendere.

Adhuc verò ultra eadem, quæ quibusvis Penitentibus communia sunt, dantur particularia quædam, pro diuersis generibus hominum diuersa: quorum nonnulla ex factis literis desumpta, iisdem communibus adiungemus.

Ac primò, pro Ecclesiasticis ex D. Math. cap. 5. quod sunt in sal terra, quod si euauerit, ad nihilum valet vltra, nisi ut mita: ut foras & conculcetur ab hominibus. Tum lux mundi: quæ sic lucere debet coram hominibus, ut videant ipsorum bona opera & glorificent Patrem suum qui in cœlis est. Et pro Prælati specialiter. Ex Actû Apostolorum cap. 20. quod debeant attendere sibi & suo gregi in quo eos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo: maxime cum sint pro animabus suorum subditorum rationem reddituri dicente Apostolo ad Hebr. 13. Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis; ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddaturi; ut cum gaudio hoc faciant & non gementes: hoc enim non expedit vobis. Id quod inculcandum est iisdem subditis: addendo & illud dictum à Domino Luca 10. Quivos spernit me spernit: moriendoque si vita minus laudabilis sit, non ideo conueniendam esse dignitatem: ut satis indicauit Dominus Math. 23. de Scribis & Phariseis sedentibus super cathedram Moysi dicens: [Omnia quæcumque dixerint vobis seruate & facite; secundum opera vero eorum nolite facere.] Moneudo patiter, Prælati etiam male uiuentibus obloquentes, impium Cham patris irrisorem, imitari: quin non effugit maledictionem, quantum isidem pater ebrius turpiter nudaretur: quia illum non irridere debuit, sed potius auersa facie tegere, ut fecerunt reliqui fratres. Genes. 8.

Pro Principibus & aliis quibus commissum est regimen populi: Quod non sit potestas nisi à Deo: ad Rom. 13. cui cum timore seruire debeant iuxta illud in Psalm. 2. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram; seruire Domino in timore & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam ne quando irascatur Dominus, & peccatis de via iusta. Debeant item commendatissimam habere iustitiam, iuxta illud Sap. 1. Diligite iustitiam, qui iudicatis terram: solliciteque cauere, ne eam peruertant, Iudicem habentes Deum, iuxta illud Psalm. 81. Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis. Iudicate egeno & pupillo humilem & pauperem iustificare. Eripite pauperem & egenum de manu peccatoris liberate. Circa quod stauerit moneri possunt, ut coram Deo (à quo remissionem peccatorum expectant & vitam æternam) constituti ponderent, quod sint subditorum suorum conserui: communem habentes Dominum, qui non est personarum acceptor: sed sicut communi erga nos vsus est misericordiâ, instituendo pro omnibus eadem Sacramenta, aliaque salutis remedia; sic communi utretur iustitiâ; reddendo vnique secundum opera sua.



Expendant verba illa *Sapientie* 6. Præbere aures vos qui contentis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo; qui interrogabis opera vestra, & cogitationes scrutabitur; quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicatis nec custodistis legem iustitiae, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis; quoniam iudicium durissimum his quæ præsumunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur: non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam; quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus.]

Pro populo autem subiecto; quod debeat sub pœna damnationis se principibus suis submittere, dicente Apostolo ad *Rom. 13*. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati Dei ordinationi resistit. Qui autem resistit, ipsi sibi damnationem acquirunt. Item quod iustum honorem deferre, & tributa ac vendigalia debita solvere debeat, dicente eodem Apostolo ibidem: Reddere omnibus debita, cui tributum tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem timorem: cui honorem honorem. Cum quis autem de illorum vexatione conqueritur, hortandus est orare pro illis, sicut hortatur ipse Apost. in *priori ad Timoth. cap. 2*. ad idem id esse bonum & acceptum coram Salvatore nostro Deo.]

Pro coniugiis. Quod id viri debeant diligere uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam ad *Ephes. quinto*. Neque amari esse ad illas. Ad *Coloss. tertio*, sed quasi inferiori vasculo mulieribus impertientes honorem, tanquam coheredibus gratiæ vitæ. Uxores verò, quod debeant viris suis subditæ esse sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie. Vnde sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis, in omnibus ex *ait. cap. 5. ad Ephes. 5*. Monei item debent de eo, in quo facile labuntur: vis quidem permissum esse ornare se, sicut aliquando (v. habet D. Petrus in prima sua epistola cap. 3.) sanctæ mulieres sperantes in Deo ornabant se subiectione propriis viris: sed tamen cum verecundia & sobrietate, non in intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste preclara (v. habet D. Paulus in *priori ad Timoth. cap. 2*). Alloqui expectent illam seneram comminationem *Isaie 3*. In die illa auferet Dominus ornamenta calcæamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discrimina alia & periscelidas, & murenas, & olfactoria, & inares, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliolaria, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & virtas, & thersitra. Et erit pro suavitatis odor, factor: & pro zona, funiculus; & pro crispanti crine, caluitium; & pro fascia pectorali, cilicium.]

Pro parentibus. Quod debeant filiorum specialem curam gerere, dicente Apostolo in *priori ad Timoth. cap. 5*, quod qui suorum, maxime domesticorum, curam non habet, si dem negauit, & est infidelis detestor. Nec debeant illos ad indignationem prouocare: vt non fiant pusillo animo. Ad *Coloss. 3*. Sed educare illos in disciplina & correctione Domini. Ad *Ephes. 6*.

Pro filiis, quod debeant parentibus per omnia in Domino obedire. Ex eodem Apostolo in *isdem locis*. In quorum posteriore duplex mortuum tangit: vnum honestatis, quia id iustum est alterum utilitatis, quia promissionem habet in suo præcepto. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram.

Pro dominis. Quod mansueti esse debeant erga seruos, ac minas remittere, scientes quod vtiorumque Dominus, in cælis sit, apud quem non est personarum acceptio: quod idem Apostolus, in eodem cap. 6. illis inculcat. Item hortandi sunt, vt iustas mercedes illis fideliter soluant: iuxta præceptum eiusdem Apostoli ad *Coloss. 4. cum ait*, Domini quod iustum est & æquum seruis præstare, scientes quod & vos Dominum habetis in cælo.]

Pro seruis & mercenariis. Quod debeant ex eodem cap. 6. & ad *Coloss. cap. 3. sub finem* obedire Dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis sui, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi

facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate seruientes, sicut Domino, & non hominibus: scientes, quoniam vnusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus siue liber. Eodem spectat quod ad *Titum 2. præferat* bit seruos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes: sed in omnibus fidem bonam ostendentes: vt doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus.]

Cæterum qui diuitiis abundant, monendi sunt de eo quod habetur in *Psal. 61*. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. & de eo, quod habet D. Paulus in *priori ad Timoth. cap. 6*. Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum: sed in Deo viuo (qui præferat nobis omnia abundè ad fruendum) bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facillè tribuere, communicare, & facultate sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Faciant ergo sibi amicos de mammona iniquitatis, qui eos cum defecerint recipiant in æterna tabernacula. Iuxta Domini monitum *Lucæ 16. & meminerint. ex posteriori ad Corinth. cap. 9.* quod qui parè seminat, parè & metet.

Is verò qui necessaria habent quidem, non tamen abundant, inculcandum est illud *priori ad Timoth. cap. 6. ad frandam nimiam acquirendi sollicitudinem*. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus: habentes autem alimena & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem & laqueum diaboli & desideria multa inuiliat & nocua, que mergunt homines in interitum & perditionem &c.]

Is denique qui necessariis indigent, suadendum est vt laborent patienter, ad illa comparanda, memores sententiæ à Deo pronuntiatae *Gen. 3*. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: & documenta à D. Paulo traditi *2. ad Thess. 3*. Si quis non vult operari non manducet.]

Senes autem monendi sunt de preparatione ad mortem, cuius nescimus diem neque horam *Math. 25*. de que mortificandis propriis affectibus & conformanda hæc vita diuinis præceptis: que sunt aduersarius ille cum quo contentiæ esse debemus dum sumus in via: ne forte tradat nos Iudici & Iudex ministro, qui mittat in carcerem: vnde non examus donec reddiderimus nouissimum quadrante. Ex *D. Matth. cap. 5*. Oportet tandem exuere veterem hominem, & induere nouum: seu, iuxta Apostolum ad *Titum 2*. abnegare impietatem & secularia desideria, & sobriè & iuste & pie in hoc sæculo vivere expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei, Saluatoris nostri Iesu Christi. Hæc æras clamat, Ecce venit sponsus, fides nostra sit vna, quæ operetur per charitatem. Lucerna sit in manibus, non tantum lucens, sed etiam ardeas: ne dicentes Domine aperi nobis, audiamus Nescio vos: & inuenti sine eadem charitate, tanquam non habentes vestem nuptialem, iubeantur ligatis manibus & pedibus mitti in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. *Math. 22*. Iuvenes autem docendi sunt, quod si velint bene sibi esse, in reliqua vita, debeant incumbere obseruationi diuinorum mandatorum iuxta illud *Threnorum 3*. Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Et illud, quod ab eorundem mandatorum via nunc recedentes, postea remordente ac inquietante conscientia compellentur illud *Psal. 24*. vsurpare. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine. Seminent igitur in benedictionibus, vt de benedictionibus & mota existimentque non tantum futura, sed etiam presentis vite penas & molestias sibi imminerè ex licentia indulgentiæ suis affectibus. Denique iisdem affectibus suis indulgentes femine, non modò in ornatu immoderato (de quo antea) sed etiam in incessu superbo, aut lasciuo terrendæ sunt illa graui comminatione *Isaie cap. 3*. Pro eo, quod eleuata sunt filia Sion & ambulauerunt extenso collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: devaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus erit in castrum nudabit, &c.]